

היא שלא הבאתי איתי מגבת כי לא חשבתי על זה".
 מה יש בספר הזה שקונה לו מעריצים כה רבים?
 "מה שמדבר אותי בפעם הראשונה זה ההומור האינסופי שיש לספר להציע. בגיל 15 זה מה שהכי עניין אותי. הספר הזה דחה אותי סופית לעבר האתאיזם. אדאמס נוגע פה ושם באמונה וברדת. אומ' גם לא מעמיק יותר מדי, אבל הוא עושה עבודה מצוינת בהצגת הגיחוך הבסיסי שיש במערכת אמונה שכזו. הספר הזה הפך לתופעה כזו גדולה כי הוא נהדר בשי כיל ציניקנים. הוא נותן לך את כל התשוקות לחיים, ליקום וכל השאר".
 ולמי שחשב שאין תרבות קריאה ביש ראל מסתבר שיש אפילו עמותה לסדרת

הופך לפתע למוזביל דעת קהל?
 "תקופות של שבר ושינוי – לפני ואחרי מלחמות, משברים כלכליים, זמנים של אובדן אמונה ויאוש – אנשים מחפשים תשובות בכל מקום, ופעמים רבות הם מוצאים אותן ביצירות שמופקעות מהשדה הטבעי שלהן – הספרותי – והופכות למי שזה גדול יותר. אבל לעתים זו לא התקופה עצמה אלא הספר עצמו, שמצליח לנסח באופן כובש וייחודי חוויה אנושית עמוקה".
מה יש בספרים האלו שאין בספרים אחרים?
 "אם הייתי יודעת, הייתי כותבת אחד כזה".
האם יש סיכוי שבתקופתנו, כשמעמד הספר כה מעורער, יצא לאור ספר כזה?
 "אני לא חושבת שמעמד הספר מעורר ער, להפך. הספר, כמוצר וכיצירה, נמצא כיום במצב של שינוי אדיר. זהו בדיוק

אלי מהספרות או מהקולנוע, וחלקם, במי ספר גובר והולך בשנים האחרונות, מגיע מהטלוויזיה. אפשר לומר שיש לי תחושת התמחות בסוגות כמו פנטזיה או מדע בדיוני, אבל אני מאמינה שלכל קורא (או צופה) מסור ונלהב יש היכולת לזהות סיפור טוב, גם אם הוא לא שייך לסוגה האהובה עליו. ההעדפות שלי לא מונות עות ממני לבכות מול דרמה משפחתית, להימתח על יד בלש מהוקצע או להתגרות אינטלקטואלית מהגות מנוסחת היטב. להפך. אני חושבת שהערפת סוגה מסוימת מעניקה לעתים למתעמקים בה תוכנות בנוגע לתבניות היסודיות שמהן היא מורכבת, שרבות מהן משותפות לכל יצירה בנויה לתלפיות, באשר היא".
בארץ אין כמעט סדרות ספרים שהצליחו להפוך לפולחן. מדוע לדעתך?
 "אין הרבה ספרות מקורית שיצרה סביבה פולחן, אך יש בהחלט דוגמאות. 'החיים כמשל', לדוגמה, או 'את ענת

כ ששאלו את מרק דייוויד צ'פמן מדוע רצח את ג'ון לנון, ענה שהוא ראה את עצמו כהתגלמותו של הולרן קולפילד, גיי בור הספר 'התפסן בשדה השיפון', ובל' נון ראה את 'מלך המזויפים'. עד כדי כך השפיע הספר על צ'פמן, וסיפק השראה למעשה הנורא שעשה.
 השפעתם של ספרים יכולה להרחיק לכת עד למצב שקוראים מתחברים לדרמויות ומאמצים את דרך החיים שלהן או את האידיאולוגיה של הספר. כך לדוגמה מה שהשפיעו ספרי 'הארי פוטר' וספריו של טולקין 'שר הטבעות' ו'ההוביט' על קוראיהם, ואלה מקיימים לעתים תכופות מפגשים, מתלבשים כמו דמויות הספר, ומתעניינים בקוסמות, כישופים ומלחמה בין יצורים.
 בסדרת מפגשים במשכנות שאננים שבה משתתפים אנשי ספרות, תרבות,

זה כל הקסם

מה גורם לאנשים להתחפש לדמויות מהספרים, להזדהות עמם ולערוך מפגשים בנושאי העלילה? • "הארי פוטר" ו"שר הטבעות" הם רק חלק מיצירות הפולחן שהשפיעו על קוראיהן ושינו את חייהם מהקצה אל הקצה

רותי זוארץ

הזמן הנכון לצמיחתה של יצירת פולחן ערכנית. האופי הקהילתי של הרשתות החברתיות רק יכול לסייע לה לתפוס נפח ולהדהד עוד יותר".
האם היווצרותו של ספר פולחן קשור רח לזהות המחבר שלו?
 "לא. רבים מהיוצרים שספריהם הפכו לספרי פולחן היו בלתי ידועים לחלוטין בעת שפרסמו אותם".

כנסים, אירועים ופיקניקים

דני מדן, חיפאי בן 26, לומד במכ"י נה הקדם אקדמי בטכניון. הוא בדיוק הטייפ קאסט של תולעת הספרים המורעלת. הפטיש שלו הוא הספר "מדריך הטורפיסט לגלקסיה".
 "בשביל להוכיח את עליונות החנוניות שלי, אני עובד בצומת ספרים כבר מעל ארבע שנים, ופעם ביקשו ממני להשתתף בעונה השנייה של 'היפה והחנון 2'. אני חושב שקראתי את הספר פעם ראשונה בגיל 15, בכיתה ט'. חיפשתי משהו שיהיה חליף את 'הארי פוטר', שבזמנו נמאס לי ממנו. אז מצאתי בבית את 'מדריך הטר' מפיסט לגלקסיה'. אני חושב שזה הספר הראשון שבאמת גרם לי לצחוק בקול רם. אף פעם לא קרה לי לפני שהייתי צריך להניח את הספר לרגע מפני שאני עסוק בלהיחנק מצחוק. גמעת את הספרים האחרים, וקראתי אותם פעם שנייה בכיתה י"א, הפעם בשפת המקור. ואחר כך הקשבתי גם לכל סדרת הרדיו".
אתה מוכר אנשים שעשו מעשים קיצוניים בעקבות הקריאה בספר הזה?
 "כשיצא הסרט המון אנשים באו עם מגבות לסרט. היה אחד שהכין טישירט במיוחד עם הכיתוב don't panic. האמת

אנוכי מבקש, שהיה ספר חובה לבני הנ"ע עורים בציונות הדתית שממנה באתי, אבל מאחר שאנו אוהבים אולי בספר הפך לחן בה"א היריעה – ספר הספרים – ייתכן שאנחנו מרגישים פחות צורך בספרות 'חילונית' שתבסס סביבה פולחן חילונית. אנחנו גם חברה כותבת צעירה למדי. בהינתן זמן, אני מניחה שיצוצו ויעלו טקסטים כאלו".

מי זומה הפרופיל של מתמבר פוטנציאלי?

"מאחר שיש ספרי פולחן רבים ושונים, גם ה'פולחנים' שהם מזמנים שונים ומרובים. בחלקם הגדול (לא כולם) הם יוצרים קהילות, מהווים מעין לחיצת יד סודית בין החברים, והחובב הארוך שמבקש להשתתף לקהילות אלו עשוי להיות מישור שלא מוצא את מקומו בזרם המרכזי של התרבות, או מישור שהתכנים המסוימים ביצירה המסוימת מדברים אל לבו: אל הזעם או הצער שלו, התשוקה שלו או נהייתו אחרי הפלאי, הקסום והשונה".
בדרך כלל באותם ספרים מדובר באיזה גימיק או "שטניץ" שחוזר על עצמו, לא?
 "לאור השונות הגדולה בין ספרי הפולחן השונים הייתי אומרת שלא. בהחלט לא מדובר בשטניצים דומים. להפך. מדובר בר'מוצד המקורי' שממנו מפיקים, לעיתים קרובות, את השטניצים".
עד לאן יכולה להגיע הערצה כזאת?
 "עד כדי רצח, כמו במקרה של ג'ון לנון, עד כדי כניסיה שמגלגלת מיליארדים, כמו במקרה של הדיאנסיקה, ועד כדי שינויי גוף קיצוניים, אימוץ אורח חיים אלטרנטיבי לחלוטין או התאבדות. זה ספקטרום רחב ביותר".
יש מאפיינים לתקופות שבהן ספר

אקדמיה ותקשורת, מנסים לפצח את סוד הקסם של יצירות ספרות שזכו למעמד של ספרי פולחן והותירו חותם על התרבות הפופולרית בכל רחבי העולם. המפגשים יתקיימו בימי שלישי, במהלך חודש יוני, בשעה 19:30. הכניסה חופשית בהרשמה מראש.

יש עוד פנאטים מלבדך

את סדרת המפגשים מנחה נועה מנהיים, עורכת ספרות המקור בכנרת זמורה ביתן ומסאית. "בילדותי הייתי קוראת רעבתנית מאוד, בודדה מאוד ולא בררנית כלל, ולכן נתקלתי ברבים מהספרים שניתן להגדיר כ'ספרי פולחן' בגיל צעיר יחסית וכלי כרעת את קורותיהם, את חשיבותם התרבותית או את עצם העובדה שיצירות אלו, חלקן לפחות, יצרו סביבן קהילה כלשהי. כשהגעתי לגילוי הזה הבנתי שאינני בודדה עוד, שאני יכולה לחלוק את אהבתי לספרים עם חובבים 'פנאטים' אחרים", משחזרת מנהיים.
לא תדעם מדי להיות גרונית של ספר רות מאוד מסוימת, או שלהפך – זה מודי חייב את ראיית הביוון?
 "אני מגדירה את עצמי, אם בכלל, גרונית פית של סיפורים טובים. חלקם מגיעים

עורכת הספרות נועה מנהיים: "החובב האדוק שמבקש להשתייך לקהילות אלו עשוי להיות מישור שלא מוצא את מקומו בזרם המרכזי, או שהתכנים ביצירה מסוימת מדברים אל לבו: אל הזעם שלו, התשוקה או נהייתו אחר הפלאי"

25.46x31.52	2/2	13	עמוד	המגזין	מערב -	09/06/2015	48219737-1
משכנות שאננים - 13040							

▶ "הערצה כזו יכולה להגיע עד שינויי גוף קיצוניים, אימוץ אורח חיים אלטרנטיבי או התאבדות". קונים ולהביא במכירת כרך חדש מסדרת "הארי פוטר" משמאל: איש מחופש לגנדלף מ"שר הטבעות" צילום: רויטרס

ויש כאלו שדווקא יאהבו יותר את התמנה של הגיבור בעל כורחו שנגרר להילחם במלחמה אבודה מראש.
מה הספרים האלו עשו לך? על איזה מענה הם ענו?

"ההשפעה של 'שר הטבעות' עלי הש- תנתה במהלך השנים בהתאם לשינויים שעברו עלי. כשקראתי את 'שר הטב- עות' לראשונה התאהבתי במיתולוגיה המרהיבה שיש ברקע הסיפור; כשהת- בגרתי ונולדו לי ילדים, התחברתי לפן הפוסט-מלחמתי. טולקין היה חייל במל- חמת העולם הראשונה ולחם באחד מהק- רבות הירועים במלחמה - הקרב על הסום, שארך ארבעה חודשים וגבה מחיר של עשרות אלפי חיילים. 'שר הטבעות' הוא ספר פוסט-מלחמתי ופציפיסטי לפחות כמו 'במערב אין כל חדש'. יש כאלו שיחד לקו עלי, אבל זה מה שיפה ביצירותיו של טולקין, כל אחד רואה בהן משהו אחר."

ישנם ספרים אחרים שהיוו לך תחליף או שעדיין לא מצאת?

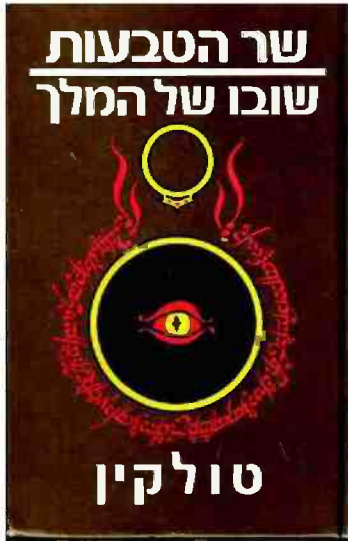
"אני קורא המון ספרים, ואני אוהב חלק גדול מהם. חובבי טולקין לא מתייחסים לספרים שלו כאל תנ"ך, ובהחלט אפשר ומותר ליהנות מכל הז'אנרים ומכל הספ- רים. יש כאלו שאפילו יגידו שיש ספרים שהם אוהבים יותר וזה בסדר גמור."

מהו הפרופיל של חברי עמותת טולקין?

"יש לנו חברים כמעט בכל הגילים. הרוב הגדול של הפעילים הוא באזור גיל 30+ מכל המקצועות ומכל התחומים - מתכנתים, רופאים, עורכי דין, מהנדסים, עורכי דין וחוקרי ספרות. יש רוב קטן לנ- שים, ויש גם נערים ונערות צעירים יותר שתורמים מאוד לקבוצה. אנחנו פעילים גם בפייסבוק בקבוצת חובבי טולקין, ושם אנחנו מנהלים דיונים וחולקים ממים וב- דיווח על 'שר הטבעות'."

היו גם סיפורי אהבה שהתפתחו בעמותה?

"בוודאי, זוג אחד, שיש לו כבר שני יל- דים, הכיר במסגרת קהילת טולקין, ועוד לא מעט זוגות שחיים ביחד."

▶ המוצר המקורי שממנו מפיקים את השטנצים והגימיקים. "מדריך הטרמפיסט לגלקסיה", "שר הטבעות" ו"התפסן בשדה השיפון"

ון בר זיק מעמותת טולקין הישראלית: "ההשפעה של 'שר הטבעות' עלי השתנתה במהלך השנים. כשקראתי אותו לראשונה התאהבתי במיתולוגיה המרהיבה שיש ברקע הסיפור; כשהתבגרתי ונולדו לי ילדים, התחברתי לפן הפוסט-מלחמתי"

ספרים - עמותת טולקין. רן בר זיק, חבר ותיק בעמותה, מסביר את העניין. "עמותת טולקין הישראלית היא עמו- תה המוקדשת לקידום המחקר והעי- סוק בכתביו של ג.ר.ר. טולקין. העמור תה קיימת משנת 2004 והוקמה על ידי חברי קהילת טולקין הישראלית (הקהילה עצמה החלה להתארגן בשנת '96), והיא משמשת מסגרת ארגונית לחובבי טר- לקין. היא מארגנת כנסים - הגדול שבהם הוא כנס עולמות שמתקיים בפסח ומאורגן עם האגודה הישראלית למדע בדיוני ופנטזיה, וכנס מיתופיה המתקיים בסוף אוגוסט. בנוסף העמותה מארגנת אירועים רבים - ועידת ריונרל בדצמ- בר, מפגשים, פיקניקים וטוילים".

ממתי ואיך התחילה אצלך הערצת

ספרי טולקין?
"הערצה זו מילה מאוד חזקה שלא אופיינית לי ולרוב החובבים. מדובר יותר בחיבור או הערכה. לכל אחד יש ספר שהוא יותר אוהב. יש כאלו שאוהבים את 'חולית' או את 'שניים בסירה אחת'. אצלי מדובר ביצירותיו של ג.ר.ר. טולקין. התחברתי לספרים של טולקין בתקופת הצבא, במיוחד ל'שר הטבעות' - קודם כל זהו ספר טוב ומעניין, שזה הדבר הכי חשוב. אבל בספרים של ג.ר.ר. טולקין יש איכות נדירה שקיימת בספרי מופת. ניתן לקרוא בהם שוב ושוב, ובכל קריאה למי צוא משהו אחר שיצית את הדמיון וירחיב את הנפש. יש כאלו שיאהבו יותר את סי- פורי ההרפתקאות והגבורה; יש כאלו שיי- תחברו יותר למאבק הגדול בין טוב ורע;